

у навчанні студентів не лише розшифровувати правдивість інформації, а й активно протистояти дезінформації. Практичне застосування цих стратегій стає очевидним у контексті розширення можливостей студентів для стійкої навігації в заплутаній мережі онлайн-вмісту.

Стаття завершується заглибленням у сферу методів оцінювання, прокладаючи шлях до надійного оцінювання рівня медіаграмотності студентів. Крім того вона розширює погляд на майбутні напрямки досліджень, визнаючи еволюцію медіаспоживання та постійну трансформацію цифрового ландшафту. У гучному заклик до дії ця стаття виступає за інтеграцію медіаграмотності в навчальні програми, визнаючи її фундаментальним наріжним каменем у вихованні інформованих, критично мислячих осіб, готових жити й працювати в інформаційному середовищі, що постійно змінюється.

Ключові слова: медіаграмотність, майбутні журналісти, масова комунікація, критичне мислення, комунікативна компетентність, оволодіння іноземною мовою, упередження, стратегії навчання, оцінка джерела, методи перевірки фактів, кросплатформна обізнаність та навчання у співпраці.

Дата надходження статті: 21.12.2023 р.

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор Данилюк С. С.

УДК 378.22:796

DOI <https://doi.org/10.37915/pa.vi55.541>

Юдіна Н. А.*,
orcid.org/0000-0003-0158-7512

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

У статті проаналізовано теоретичні основи професійної підготовки майбутніх фахівців у сфері фізичної культури та спорту. Особливу увагу приділено потребі адаптації навчальних програм до сучасних вимог і тенденцій у цій галузі, а також врахуванню специфіки фізичного розвитку та потреб сучасного спортивного ринку.

Розкрито ключові компоненти ефективної системи освіти, необхідної для підготовки кваліфікованих тренерів, інструкторів та інших спеціалістів у цій сфері. Значну увагу приділено інноваційним методам навчання, що включають інтеграцію теоретичних знань із практичними навичками, а також застосуванню сучасних технологій у процесі навчання. Акцентовано на важливості розвитку в майбутніх фахівців комунікативних навичок, критичного мислення, а також здатності до самостійного пошуку та аналізу інформації. Виокремлено роль міждисциплінарного підходу в освіті, який об'єднує знання з різних наукових галузей, як-от: фізіологія, психологія, педагогіка та управління у сфері спорту. Цей підхід сприяє формуванню глибокого розуміння всіх аспектів фізичної культури та спорту, а також забезпечує більш комплексну підготовку спеціалістів.

Особливу увагу приділено аналізу викликів і перспектив, що стоять перед системою освіти у сфері фізичної культури. Зокрема обговорюються питання адаптації освітніх програм до швидко змінюваних умов сучасного спортивного світу, вимог до здоров'я та безпеки, а також до особливостей соціально-економічного контексту. Надано рекомендації щодо вдосконалення процесу навчання та підвищення ефективності підготовки майбутніх фахівців у цій важливій та динамічній галузі. Увагу акцентовано на потребі безперервного оновлення навчальних курсів, заохочення до дослідницької роботи та залучення студентів до активної участі у професійних спортивних і наукових заходах.

*© Юдіна Н. А.

Ключові слова: професійна підготовка, фізична культура, спорт, освітні програми, інноваційні методи навчання, психолого-педагогічна проблема, міждисциплінарний підхід, спортивна педагогіка, майбутні фахівці, адаптація до ринку спорту.

Постановка проблеми. З огляду на динамічний розвиток спортивної галузі, сучасні виклики та зміни в соціально-економічному стані країни сформували глобальне проблемне поле, в межах якого виникає потреба вдосконалення професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту як психолого-педагогічна проблема, особливо переосмислення та адаптації профільних освітніх програм та методик навчання. Основною проблемою є те, що традиційні підходи до освіти вже не відповідають сучасним вимогам ринку праці у сфері фізичного виховання та спорту. Це вимагає від закладів вищої освіти не тільки перегляду змісту навчальних курсів, але й розробки нових методів викладання, які більше відповідали б реальним потребам спеціалістів та роботодавців. Існує також потреба інтегрувати міждисциплінарні підходи, які об'єднують теоретичні знання з різних наукових галузей із практичними навичками та досвідом. Гостро стоїть питання формування і розвитку особистісних якостей майбутніх фахівців фізичного виховання. Лідерство, комунікативні навички, здатність до самостійного навчання та адаптації до швидкозмінних умов є домінуючими навичками, набуттю яких треба приділяти значну увагу. Усе це ставить перед науковцями, педагогами та управлінцями у сфері освіти серйозні завдання щодо оновлення та модернізації процесу підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту як психолого-педагогічної проблеми.

Аналіз досліджень. Теоретичні засади основних принципів та механізмів підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту як психолого-педагогічної проблема сформовані під час опрацювання нами фундаментальних праць провідних фахівців у цій галузі. Основу теоретичного базису склали роботи О. Безкопильного, Д. Бермудес, Т. Бугеря, М. Дутчака, Р. Карпюка, Т. Круцевич, Р. Клопова, А. Коноха, В. Кукса, О. Куца, В. Платонова, Є. Приступа, А. Свасьєва, О. Тимошенко, Ю. Шкретія, С. Щербини та ін. Науковці акцентують увагу на різних аспектах професійної підготовки фахівців у сфері фізичного виховання та спорту. Зокрема ними наголошено на важливості безперервності у професійній підготовці майбутніх фахівців, інтеграції теоретичних знань з практичними навичками, потребі адаптації освітніх програм до сучасних вимог спортивної галузі, а також ролі міждисциплінарного підходу у професійній підготовці майбутніх фахівців фізичної культури і спорту. Усі ці дослідження вказують на потребу комплексного підходу до підготовки фахівців у сфері фізичного виховання та спорту, який би враховував як теоретичні знання, так і практичні навички, потрібні для ефективної роботи в цій динамічній галузі.

Мета статті полягає в усебічному аналізі та систематизації теоретичних аспектів професійної підготовки майбутніх фахівців як психолого-педагогічної проблеми у сфері фізичного виховання та спорту в закладах вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Аналіз ситуації із забезпеченням кваліфікованими кадрами у сфері фізичної культури та спорту виявляє розбіжності між характером професійної діяльності випускників закладів вищої освіти та орієнтацією і змістом вищої професійної освіти. Сучасний професійний світ спорту охоплює широкий спектр діяльності, включаючи представлення інтересів спортивних організацій та спортсменів у різноманітних аспектах, таких як підписання контрактів, забезпечення матеріально-технічних потреб тренувального процесу, обслуговування спортсменів, маркетинг товарів і послуг клубів, реклама та взаємодія з фанатами. Часто працівники цієї сфери, які можуть бути агентами чи скаутами, є колишніми професійними спортсменами із глибоким розумінням специфіки певного виду спорту. Це підкреслює потребу врахування цієї сфери діяльності в колі інтересів професійного спортивного співтовариства. Ключовим аспектом у формуванні кадрів у галузі «фізична культура

і спорт» є розвиток та розширення їхніх компетенцій, включаючи аспекти, пов'язані з відновленням здоров'я спортсменів [1].

Наявність розриву між характером кваліфікованої професійної діяльності та наповненням навчальних програм свідчить про потребу оновлення та адаптації освітнього процесу з метою більш ефективної підготовки кадрів, що зможуть відповідати зростаючим вимогам сучасного спортивного ринку. Так, важливо звернути увагу на розвиток компетенцій, які виходять за межі традиційного розуміння фізичної культури та спорту, як-от: управління спортивними організаціями, маркетинг, відновлення здоров'я спортсменів та ін. Це забезпечить випускникам вищих навчальних закладів більшу гнучкість та адаптивність на ринку праці, а також розширить можливості для їх кар'єрного зростання.

Отже, потрібно більше залучати заклади вищої освіти, роботодавців та професійні спільноти до модернізації та оновлення освітніх програм у сфері фізичного виховання і спорту, щоб вони відображали реальні потреби й виклики сучасності.

Зауважимо, що характерною рисою концепції професійної компетентності спеціалістів у сфері фізичної культури та спорту є акцент на зростаючій ролі особи в соціальних змінах і підвищенні її здатності розуміти та впливати на динаміку розвивальних процесів. Освітня політика держави визначає ці вимоги до професійної компетентності. Основою для формування високого рівня професіоналізму та подолання професійної некомпетентності є зміст освіти. Зміст освіти у сфері «фізична культура і спорт» стає гнучким, багатограним, урахуовуючи зростаючу роль особистості та рівень її професійної компетентності, що включає [6]:

- самоідентифікацію, високу самооцінку власної професійної компетентності, усвідомлення готовності та потенційної можливості до професійного розвитку, внутрішньо-професійної та міжпрофесійної мобільності;
- позитивне ставлення до професійної діяльності загалом та до її об'єктів і суб'єктів;
- уміння рефлексії, самоконтролю, корегування процесу та результату професійної діяльності;
- готовність до критичного самоаналізу, постійного підвищення кваліфікації та мотивацію до прояву компетентності;
- ціннісно-сміслові уявлення щодо змісту та результату професійної діяльності;
- націленість і готовність до суспільно значущої продуктивної професійної діяльності;
- прагнення до самопізнання та самовдосконалення.

Саме тому формування загальних професійних компетенцій у майбутніх фахівців сфери фізичної культури і спорту – це складний, інноваційний та педагогічно орієнтований процес підготовки, що заснований на поєднанні тренувальної та навчальної діяльності. Він включає формування у студентів культури «здорового способу життя», оздоровчих, загальноприкладних і спортивних компетенцій, які сприяють розвитку інтелектуального та психофізичного потенціалу для майбутньої професійної діяльності. Формування умінь використовувати технології відновлення здоров'я у професійній діяльності майбутніх фахівців є важливою частиною процесу розвитку професійних спортивних компетенцій.

Професійна підготовка майбутніх фахівців у сфері фізичного виховання та спорту вимагає всебічного підходу, що охоплює не лише набуття глибоких теоретичних знань і практичних навичок, а й формування міцної основи культури збереження здоров'я, його підтримки. Важливо, щоб навчальні програми були спрямовані на розвиток не тільки фізичних, але й психологічних аспектів особистості студентів, що є критичним для їх подальшої успішної професійної діяльності.

Значення комплексного підходу підтверджують дослідження відомих вчених (С. Гончаренко, І. Зязюн, С. Сисоева, Т. Круцевич). Вони наголошують, що сучасний фахівець галузі фізичної культури та спорту має бути не лише фізично підготовленим

та теоретично освіченим, а й володіти міцним психологічним фундаментом, який дозволить ефективно взаємодіяти з іншими, мотивувати та надихати до здорового способу життя [2].

Процес викладання в цій сфері має включати інноваційні методики навчання, які дозволять студентам не просто засвоїти необхідні знання, але й розвинути критичне мислення, творчий підхід до вирішення проблем і спроможність до самостійного навчання. Такі методики зазвичай включають практичні заняття, майстер-класи, стажування та реальні проекти, які допомагають студентам застосовувати теоретичні знання на практиці. Окрім цього важливою складовою професійної підготовки є розвиток соціальних і комунікативних навичок. Майбутні фахівці мають уміти ефективно спілкуватися з різними групами людей, бути емпатичними та здатними до роботи в команді. Це вимагає від них гнучкості, відкритості до нових ідей та здатності до критичного аналізу власної практики та підходів.

Особливе місце в підготовці фахівців у сфері фізичного виховання та спорту займає культура здоров'я, що вважається не лише основою для професійної ефективності, але й важливим чинником загального благополуччя суспільства. Сучасні дослідження в галузі, проведені зокрема О. Міхеєнком, підкреслюють, що стан здоров'я населення, особливо молоді, потребує особливої уваги та вдосконалення підходів до фізичного виховання. Тому фахівці цієї галузі повинні не лише мати глибокі знання та навички у сфері фізичного виховання та спорту, але й володіти культурою здоров'я, яка дозволить їм бути прикладом для інших та сприяти розвитку систематичних занять фізичною культурою серед населення. Таким чином, потребі системного та виваженого підходу до формування високого рівня культури здоров'я слід надавати пріоритетну увагу в процесі професійної підготовки майбутніх фахівців у закладах вищої освіти [4].

Становлення професіоналізму майбутніх спеціалістів у сфері фізичного виховання та спорту передбачає забезпечення глибоких знань із фізичної культури, які мають представлятися висококваліфікованим професорсько-викладацьким складом із сучасним матеріально-технічним забезпеченням закладів вищої освіти. Процес професійної підготовки майбутніх фахівців у цій галузі є багатограним і комплексним, включає кілька ключових етапів: процес викладання, процес навчання та формування готовності до професійної діяльності [5]:

1) на етапі викладання важливу роль відіграє активне передавання викладачем необхідних знань і вмінь. Викладач постає не лише як посередник інформації, а й як наставник, який стимулює інтерес здобувачів освіти до предмета та розвиває їхнє критичне мислення. Це передбачає не тільки традиційні лекції та семінари, але й інтерактивні методи навчання, як-от: групові дискусії, проектна робота та практичні заняття. Головна мета полягає в тому, щоб забезпечити студентам глибоке розуміння теоретичних основ фізичної культури та спорту, а також розвинути необхідні навички критичного аналізу й застосування знань у практичній діяльності;

2) процес навчання, з іншого боку, зосереджений на засвоєнні теоретичних знань і практичних навичок. Цей аспект вимагає активної участі студентів у навчальному процесі, їх готовності до самостійного вивчення матеріалу, регулярного виконання практичних завдань та участі у спортивних заходах. Важливим є також розвиток міжособистісних та комунікативних навичок, які є невід'ємною частиною професійної діяльності у сфері фізичної культури та спорту. Студенти мають навчитися не тільки засвоювати знання, але й застосовувати їх у реальних ситуаціях, що вимагає від них гнучкості, креативності та вміння працювати в команді;

3) завершальним етапом у професійній підготовці є формування готовності до професійної діяльності. Це включає не лише набуття специфічних знань і вмінь, але й розвиток професійної ідентичності, самовпевненості та відчуття компетентності у своїй сфері. Особливу увагу треба приділити розвитку психологічної стійкості

та здатності до ефективного вирішення проблем, що є ключовими для успішної кар'єри в динамічному і часто конкурентному світі фізичної культури та спорту.

Відповідно професійна підготовка у сфері фізичного виховання та спорту – це не тільки навчання і засвоєння знань, а й формування цілісної особистості, здатної до розвитку, адаптації та професійного втілення в сучасному спортивному світі.

Професійна підготовка майбутніх фахівців є багатоаспектним процесом, який охоплює розвиток світоглядно-ціннісних установок, мотиваційної сфери, теоретичних знань і практичних умінь, а також особистісних якостей, що сприятимуть кваліфікованому виконанню професійних обов'язків без шкоди для психічного та фізичного здоров'я людини.

Ключовим елементом у підготовці майбутніх фахівців є розвиток культури здоров'я, яка вважається фундаментом для здорового суспільства. Згідно з дослідженнями стан здоров'я населення, зокрема молоді, дедалі більше викликає занепокоєння, що підкреслює потребу зміцнення здоров'язбережливих практик у межах освітнього процесу [3].

Отже, професійна підготовка фахівців у сфері фізичного виховання та спорту – це комплексний процес, який вимагає не лише навчальної, але й цілісної підготовки особистості, орієнтованої на здоровий спосіб життя і професійну компетентність, що забезпечить конкурентоспроможність на ринку праці.

Висновки. Проведене дослідження дозволяє констатувати таке: по-перше, існує значна розбіжність між поточними вимогами ринку праці в цій галузі та змістом й орієнтацією освітніх програм у вищих навчальних закладах. Ця ситуація вимагає адаптації та оновлення освітнього процесу, аби він відповідав реальним потребам і викликам сучасного спортивного світу; по-друге, важливим аспектом у формуванні професійних кадрів є розвиток комплексних компетенцій, які виходять за межі традиційного розуміння фізичної культури. Це включає, зокрема, управління спортивними організаціями, маркетинг, відновлення здоров'я спортсменів та інші аспекти, які забезпечать випускникам закладів вищої освіти більшу гнучкість та адаптивність на ринку праці; по-третє, слід підкреслити значення глибшого залучення навчальних закладів, роботодавців і професійних спільнот у процес модернізації та оновлення освітніх програм. Така співпраця допоможе забезпечити створення освітніх програм, які відображатимуть актуальні вимоги та тенденції в сфері фізичної культури та спорту. Далі слід надавати пріоритетну увагу формуванню культури здоров'я в межах професійної підготовки, ураховуючи зростаючу роль особистості фахівця в соціальних змінах та його здатність впливати на динаміку розвиткових процесів. Тому важливо відзначити потребу всебічного підходу до професійної підготовки, який охоплює розвиток світоглядно-ціннісних установок, мотиваційної сфери, теоретичних знань, практичних умінь, а також особистісних якостей. Такий підхід сприятиме формуванню кваліфікованих фахівців, здатних відповідати вимогам сучасного ринку праці у сфері фізичної культури та спорту.

У подальших дослідженнях доцільно зосередитися на виявленні мотиваційно значущих складових, що можуть сприяти підвищенню навчально-пізнавальної активності майбутніх фахівців у галузі фізичної культури та спорту, визначенні чинників, які впливатимуть на ефективність процесу навчання та підвищення якості відповідної освітньої програми.

Список використаних джерел:

1. Ажиппо О.Ю. Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності в загальноосвітніх навчальних закладах : дис. ... д-ра пед. наук. Харків, 2013. 485 с.
2. Безкопильний О. О. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до здоров'язбережувальної діяльності в основній школі: теорія та методика : монографія. Черкаси: ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2020. 552 с.

3. Бермудес Д. В. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до реалізації варіативних модулів у процесі професійної діяльності. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки*. 2016. Вип. 137. С. 200–203.
4. Рибалко Л. М., Оніщук Л. М. Підготовка майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до самостійної організації навчально-тренувального процесу. *Моделювання компетентнісної професійної освіти в контексті євроінтеграції: монографія*. кол. авт; за заг. ред. проф. Н. П. Волкової. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2021. С. 276–289.
5. Сват'єв А. В. Теоретичні аспекти підготовки майбутніх фітнес-тренерів до професійної діяльності. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій та загальноосвітніх школах*. 2017. Вип. 53 (106). С. 246–253.
6. Щербина С. М., Маленков Д. О. Підготовка вчителів фізичної культури до здоров'язбережувальної діяльності – вимога часу. *Педагогічне Криворіжжя: педагогічний альманах*. Кривий Ріг, 2022. Вип. 8. С. 52–54.

References:

1. Azhyppo, O. Yu. (2013). *Teoretyko-metodychni zasady pidhotovky maibutnix uchyteliv fizychnoi kultury do profesiinoi diialnosti v zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladakh* [Theoretical and methodological bases of training future physical education teachers for professional activity in general education institutions]. (Doctor's thesis). Kharkiv [in Ukrainian].
2. Bezcopynyi, O. O. (2020). *Pidhotovka maibutnix uchyteliv fizychnoi kultury do zdoroviazberezhvalnoi diialnosti v osnovnii shkoli: teoriia ta metodyka* [Preparation of future physical education teachers for health-saving activities in primary school: theory and methodology]. Cherkasy: Bohdan Khmelnytskyi National University [in Ukrainian].
3. Bermudes, D. V. (2016). *Pidhotovka maibutnix uchyteliv fizychnoi kultury do realizatsii variatyvnykh moduliv u protsesi profesiinoi diialnosti* [Preparation of future physical education teachers for the implementation of variable modules in the process of professional activity]. *Bulletin of Chernihiv National Pedagogical University. Series: Pedagogical Sciences*, 137, 200–203 [in Ukrainian].
4. Rybalko, L. M., & Onishchuk, L. M. (2021). *Pidhotovka maibutnix fakhivtsiv fizychnoi kultury i sportu do samostiinoi orhanizatsii navchalno-trenavalnoho protsesu. Modeliwannia kompetentnisnoi profesiinoi osvity v konteksti yevrointehratsii* [Preparation of future specialists in physical culture and sports for the independent organisation of the educational and training process. Modelling of competence-based vocational education in the context of European integration]. Dnipro: Alfred Nobel University [in Ukrainian].
5. Svatiev, A. V. (2017). *Teoretychni aspekty pidhotovyk maibutnix fitnes-treneriv do profesiinoi diialnosti* [Theoretical aspects of training future fitness trainers for professional activity]. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii ta zahalnoosvitnikh shkolakh*, 53 (106), 246–253 [in Ukrainian].
6. Shcherbyna, S. M., & Malenkov, D. (2022). *Pidhotovka vchyteliv fizychnoi kultury do zdoroviazberezhvalnoi diialnosti – vymoha chasu* [Preparation of physical education teachers for health-saving activities is a requirement of time]. *Pedagogical Kryvyi Rih: Pedagogical Almanac*, 8, 52–54 [in Ukrainian].

Yudina N. A.,

orcid.org/0000-0003-0158-7512

THEORETICAL ASPECTS OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE PHYSICAL CULTURE AND SPORT SPECIALISTS IN PHYSICAL CULTURE AND SPORT AS A PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL PROBLEM

This article conducts a detailed analysis of the theoretical aspects of the professional training of future specialists in the field of physical culture and sports. Special attention is given to the necessity of adapting educational programs to the modern demands and trends in this field, as well as considering the specifics of physical development and the needs of the contemporary sports market.

The article reveals the key components of an effective education system required for training qualified coaches, instructors and other specialists in this field. Considerable attention is paid to innovative teaching methods that include integrating theoretical knowledge with practical skills, as well as the application of modern technologies in the learning process. The author emphasizes the importance of developing communication skills, critical thinking, and the ability for independent information search and analysis among future professionals. The article also highlights the role of an interdisciplinary approach in education, which combines knowledge from various scientific fields

such as physiology, psychology, pedagogy and sports management. This approach promotes a deeper understanding of all aspects of physical culture and sports and ensures a more comprehensive training of specialists.

Special attention in the article is given to the analysis of challenges and prospects facing the education system in the field of physical culture. In particular, issues of adapting educational programs to the rapidly changing conditions of the modern sports world, health and safety requirements, and the specifics of the socio-economic context are discussed. Recommendations are provided for improving the learning process and enhancing the effectiveness of training future specialists in this important and dynamic field. The author emphasizes the necessity of continuous updating of courses, encouragement of research work, and engaging students in active participation in professional sports and scientific events.

Key words: professional training, physical culture, sports, educational programs, innovative teaching methods, psychological and pedagogical problem, interdisciplinary approach, sports pedagogy, coaching education, future specialists, adaptation to the sports market.

Дата надходження статті: 04.12.2023 р.

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор Стинська В. В.